

Aan het algemeen bestuur

bezoekadres Dokter Van Deenweg 186
postadres Postbus 60
8000 AB Zwolle
telefoon 088 - 233 12 00
internet wdodelta.nl
bank Nederlandse Waterschapsbank Den Haag
IBAN NL66NWAB0636756882
BIC NWABNL2G
KvK 6420 8338

datum 25 februari 2020 ons kenmerk Z/20/031525-132036 behandeld door Berry Bergman
portefeuillehouder De heer H. Pereboom e-mail Berrybergman@wdodelta.nl
onderwerp Reactie op inspraak in AB 28 januari 2020 van het burgerinitiatief
Meten is Weten over gewasbeschermingsmiddelen

Geacht bestuur,

Zoals toegezegd in uw AB-vergadering d.d. 28 januari 2020 ontvangt u hierbij een reactie op de inspraakreactie van Meten=Weten in de betreffende AB-vergadering (zie bijlage 1). Aanleiding van de inspraakreactie was onze brief aan uw bestuur over afronding van het project 'Schoon erf, schone sloot'.

Gewasbeschermingsmiddelen en biociden kunnen de waterkwaliteit bedreigen en risico's opleveren voor waterplanten en -dieren. Het waterschap is waterkwaliteitsbeheerder van al het oppervlaktewater binnen haar beheergebied. Vanuit haar waterkwaliteitstaak voert WDODelta op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen verschillende werkzaamheden uit:

1. Handhaving van wet- en regelgeving;
2. Monitoring van de oppervlaktewaterkwaliteit;
3. Voorlichting en beperken emissies.

Handhaving van wet- en regelgeving m.b.t. gewasbeschermingsmiddelen

Gewasbeschermingsmiddelen krijgen in Nederland alleen een toelating als er geen onacceptabele effecten te verwachten zijn voor onder andere het milieu, arbeidsveiligheid en voedselveiligheid. Dit wordt in Nederland gedaan door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb). Om ervoor te zorgen dat de wet- en regelgeving wordt nageleefd is toezicht en controle noodzakelijk. Toezicht, controle en handhaving van de wet- en regelgeving op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen (Wet, Besluit en Regeling gewasbeschermingsmiddelen en biociden) is de verantwoordelijkheid van de Rijksinspectiediensten (NVWA, Inspectie Leefomgeving & Transport, Inspectie SZW). Daarnaast houden ook de waterschappen toezicht waar het gaat om de watergerelateerde voorschriften van deze regelgeving.

In het Activiteitenbesluit milieubeheer zijn regels opgenomen voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de buurt van oppervlaktewater. Vanuit onze rol als bevoegd gezag ziet het waterschap dan ook toe op een juiste naleving van de regels uit het Activiteitenbesluit milieubeheer voor het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen op percelen nabij watergangen.

De afgelopen jaren voert het team Toezicht en Handhaving (T&H) van WDOdelta extra controles uit op lozingen op oppervlaktewater afkomstig van de *bedrijfsterreinen* van bloembollenspoelers en akkerbouwers. Deze controles voeren we uit op basis van milieurisico's. Uit metingen en ervaringen is gebleken dat lozingen afkomstig van deze bedrijfsterreinen een groter en directer risico vormen voor de oppervlaktewaterkwaliteit dan spuitactiviteiten op de percelen.

Dit betekent niet dat er geen controles worden uitgevoerd op het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen in het veld. Er worden ook 'heterdaad controles' uitgevoerd op bespuitingen, met name via een veldspuit. In samenspraak met de noordoostelijke waterschappen (NOOOT) en de NVWA wordt er jaarlijks een gezamenlijk toezichtplan opgesteld en worden speerpunten en het minimaal aantal uit te voeren controles bepaald. Op basis van risicoanalyse (o.a. op basis van gebiedskenmerken, intensiteit van teelten) wordt per regio bepaald hoeveel controles er uitgevoerd worden. In het geval van WDOd betreft dit minimaal 7 zogenaamde 'heterdaad' controles, veelal verdeeld over meerdere dagen. Over het algemeen worden er meer controles uitgevoerd. Tijdens deze controles wordt toegezien op de watergerelateerde voorschriften ten aanzien van bespuitingen in relatie tot de waterkwaliteit (driftreductie, kantdoppen, teeltvrije zone en bespuiting sloottalud).

Speerpunt van het Team Toezicht & Handhaving in 2020

De prioriteiten op het gebied van toezicht en handhaving zijn vastgelegd in het Handhavings- en vergunningen uitvoeringsprogramma 2020, dat u op 5 december 2019 is toegezonden. Vanwege de verplichting van een drukregistratievoorziening op landbouwsputmachines per 2020 worden er door het team T&H dit jaar (2020) extra 'heterdaad controles' op bespuitingen uitgevoerd. Met deze drukregistratie wordt de spuitdruk waarmee gewasbeschermingsmiddelen worden gespoten continu geregistreerd. Ook deze verplichting is gericht op het nog meer reduceren van drift. Het aantal controles, volgens afspraken binnen het NOOOT, is nog niet bepaald. Los van dit aantal is team T&H voornemens meer aandacht te besteden aan deze controles en dit ook breder binnen het team uit te zetten.

Monitoring oppervlaktewaterkwaliteit

Een andere rol van de waterschappen met betrekking tot het gewasbeschermingsmiddelenbeleid betreft monitoring van de oppervlaktewaterkwaliteit en het identificeren van normoverschrijdende middelen. Het kabinet heeft in samenspraak met de maatschappelijke partners de Nota 'Gezonde groei, duurzame oogst' opgesteld, om de gezamenlijke ambities, doelen en maatregelen voor duurzame gewasbescherming voor de periode 2013-2023 vast te leggen. Het kabinet wil dat de waterkwaliteit uiterlijk in 2023 op orde is, zowel voor water dat bestemd is voor de drinkwatervoorziening als voor de ecologische kwaliteit van oppervlaktewater (Kaderrichtlijn Water). Dit betekent dat in 2023 nagenoeg geen overschrijdingen meer mogen plaatsvinden van respectievelijk de drinkwaternorm en de milieukwaliteitsnormen. Om dat te bereiken hebben de waterschappen in Nederland een meetnet opgezet waarbij de doelstelling van de Tweede nota duurzame gewasbescherming evalueerbaar is en verbanden tussen teelten en normoverschrijdingen op aannemelijkheid te beoordelen zijn.

Tot en met 2015 beschikte het waterschap over een beperkt teeltspecifiek meetnet (aardappelen, granen, gras/mais en lelies). Vanwege het beperkt aantal meetpunten en de beperkte bemonsteringsfrequentie en -methode konden met de gegevens geen harde conclusies worden getrokken. Daarbij wordt opgemerkt dat bijvoorbeeld tijdens monitoringsronde in 2015 bij de lilieteelt geen normoverschrijdingen werden geconstateerd die één-op-één gerelateerd kunnen worden aan de lilieteelt. De geconstateerde normoverschrijding van permethrin - een stof die niet specifiek aan de lilieteelt kan worden toegeschreven en bijvoorbeeld ook door particulieren (niet-professionele gebruikers) wordt gebruikt - kent immers vele toepassingen (o.a. zilvervisjes, houtworm, vliegen etc.) waardoor de oorzaak van de normoverschrijding moeilijk te achterhalen is.

Bij de situering van meetpunten speelt het meetdoel en de representativiteit een belangrijke rol. De meetlocaties uit het landelijk meetnet moeten aan tal van voorwaarden voldoen (o.a. geen beïnvloeding door kwel, inlaatwater, rwzi's etc.) en zijn zo geselecteerd dat ze worden beïnvloed door één overheersende teeltgroep, waarbij de gewasbeschermingsmiddelen die ter plekke in het oppervlaktewater worden aangetroffen met grote waarschijnlijkheid ook afkomstig zijn uit de betreffende teeltgroep.

Binnen het beheergebied van WDODelta wordt vrijwel overal gebiedsvreemd water aangevoerd. Mede vanwege het feit dat de lelieteelt zich binnen ons beheergebied verplaatst, heeft WDODelta geen meerjarig representatief meetpunt kunnen aanleveren voor de teeltgroep bloembollen binnen het landelijke meetnet. Waterschap Drents Overijsselse Delta heeft 4 meetpunten die wel voldoen aan de criteria en opgenomen zijn in het landelijk meetnet: 2 meetpunten binnen de teeltgroep gras/mais (Middenraai en polder Mastenbroek), 1 meetpunt binnen de teeltgroep akkerbouw (Suermondswijk) en 1 meetpunt binnen de teeltgroep glastuinbouw (polder Koekoek). Op landelijk schaalniveau is het landelijk meetnet voldoende robuust om een relatie te kunnen leggen tussen normoverschrijdingen en teelten. Voor middelen die teveel normoverschrijdingen laten zien dienen de toelatingshouders van de betreffende gewasbeschermingsmiddelen emissiereductieplannen op te stellen en/of wordt de toelating heroverwogen door het Ctgb.

Zoals in aangegeven in onze brief aan uw bestuur van 4 april 2019 (naar aanleiding van vragen van de fractie Water Natuurlijk) maakt WDODelta bij de communicatie met de bloembollensector gebruik van de uitkomsten van de teeltgroep 'bloembollenteelt' van het landelijke meetnet gewasbeschermingsmiddelen.

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen per hectare is in lelieteelt het hoogst. Per hectare is in 2016 volgens het CBS 125 kilogram chemische beschermingsmiddelen gebruikt, waarvan 93 kilogram minerale olie. Bij de teelt van appels, peren, bloemen onder glas, tulpen, overige bloembollen en pootaardappelen lag het gebruik over alle middelen tussen 20 kilogram en 35 kilogram actieve stof per hectare. Behoudens het gebruik van minerale olie wordt in de lelieteelt 17,6% meer actieve stof gebruikt ten opzichte van de teelt van tulpen.

Door deelname aan het landelijke meetnet voor gewasbeschermingsmiddelen draagt WDODelta bij aan de evalueerbaarheid van de doelen van de tweede nota duurzame gewasbescherming. Dit stelt het Rijk in staat na te gaan of het nodig is aanvullende maatregelen te nemen die er aan bijdragen dat er minder gewasbeschermingsmiddelen in het water terechtkomen.

Het landelijk meetnet geeft beperkte informatie over (oorzaken van) overschrijding van de normen in ons gebied en is dan ook niet bruikbaar voor handhavingdoeleinden. Bij de uitoefening van de toezichts- en handhavingstaken worden door het team T&H zelfstandig monsters genomen ter onderbouwing van geconstateerde overtredingen.

Naast de meetpunten van het landelijk meetnet gewasbeschermingsmiddelen heeft WDODelta sinds 2010 samen met de 8 noordelijke waterschappen een gezamenlijk en geoptimaliseerd meetnet ingericht. Hieronder vallen ook een aantal meetpunten die niet uitsluitend door landbouw worden beïnvloed maar bijvoorbeeld ook door huishoudens of bedrijven (rwzi's). Dit meetnet heeft dan ook primair een signalerende functie over de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen.

Tussenevaluatie 2018 van het Planbureau voor de Leefomgeving

Het aantal gemeten overschrijdingen van de waterkwaliteitsnormen voor chronische blootstelling (de jaargemiddelde milieukwaliteitsnorm voor langdurige blootstelling) van waterorganismen aan gewasbeschermingsmiddelen is in de periode 2016-2018 met 30 procent afgenomen ten opzichte van de referentie 2011-2013; voor de acute norm (de maximaal aanvaardbare concentratie voor kortdurende blootstelling) is de afname 50 procent.

Het tussendoel van de twee nota duurzame gewasbescherming (50% afname) is voor de acute norm gehaald, maar voor de chronische norm niet. De verbetering van de waterkwaliteit zet zich voort maar heeft nog een flinke weg te gaan richting het einddoel (90% afname) in 2023. Zie verder voor meer informatie: <https://www.pbl.nl/publicaties/doelbereik-ecologische-kwaliteit-oppervlaktewater>

Wat gaan we doen

De laatste jaren is de maatschappelijke aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen fors toegenomen, met name binnen ons beheergebied. De problematiek ligt met name gevoelig in het bloembollenteeltgebied in de gemeente Westerveld.

Wat betreft het stedelijk gebied is de regelgeving voor professioneel gebruik op verhard oppervlak fors aangescherpt (Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden). Wel vraagt particulier gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen en de aanvoer van biociden via het huishoudelijk afvalwater om extra aandacht. Ook monitoring kan een goed onderdeel vormen van de bijdrage van WDODelta aan de gebiedsgerichte projecten waar hieronder nader op wordt ingegaan.

Voorlichting en beperken van emissies

Ondanks de huidige inspanningen van de agrarische sector worden nog te vaak hoge concentraties aan gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater aangetroffen. Binnen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer stimuleren we goede maatregelen die bijdragen aan vermindering van emissies vanaf zowel percelen als het erf. Recent voorbeeld hiervan het is project Schoon erf, schone sloot waarbij op vrijwillige basis 12 bloembollenteelers binnen ons beheergebied hebben meegedaan.

Als waterschap geven we zelf het goede voorbeeld door geen onkruidbestrijdingsmiddelen toe te passen bij het onderhoud van onze eigen terreinen en percelen. Bij landbouwkundig medegebruik van bergingen en schouwpaden langs watergangen mogen ook door derden geen gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt.

Waar gaan we naar toe

Zoals hierboven gemeld speelt de problematiek in ons gebied met name in de gemeente Westerveld. Het plaatselijke initiatief 'Met en is Weten' heeft onderzoek laten doen naar gewasbeschermingsmiddelen (met name bodemonderzoeken) en met de resultaten de landelijke media gehaald. Dit heeft in Drenthe onder andere geleid tot het rapport 'Uitgesproken', mede opgesteld door voormalig dijkgraaf mw. Kool. Het rapport is ter informatie bijgevoegd (bijlage 2).

Met de komst van meer weerbare planten en teeltsystemen, zoals beschreven in de Toekomstvisie Gewasbeschermingsmiddelen 2030 van minister Schouten, wordt de toekomstige landbouw minder afhankelijk van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Op dit moment vindt afstemming plaats met de gezamenlijke overheden in Drenthe en Overijssel (gemeente Westerveld en Hardenberg, Vereniging Drentse Gemeenten, provincies Drenthe en Overijssel, LNV en WDODelta) om invulling te geven aan een gebiedsgerichte pilot onder het - nog in voorbereiding zijnde - uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 én om invulling te geven aan de aanbevelingen uit het rapport "Uitgesproken". Inmiddels is er bestuurlijk commitment uitgesproken over de contouren van deze pilot. In bijlage 3 vindt u hier meer informatie over.

Ook binnen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) kunnen nog stappen gezet worden die bijdragen aan een betere waterkwaliteit. Binnen de huidige focus wordt met name inzet gepleegd op de realisatie van wasplaatsen voor landbouwspruitmachines en andere werk- en voertuigen die in aanraking zijn geweest met gewasbeschermingsmiddelen.

In het kader van DAW volgt dit jaar nog een openstelling bij zowel de provincie Drenthe als Overijssel waarbij derden subsidieaanvragen voor projecten kunnen indienen. In deze openstelling worden specifiek maatregelen opgenomen die bijdragen aan een verdere reductie van de emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater in het algemeen (o.a. bufferzones) en meer specifiek ook gericht op de bloembollensector. In de komende maanden worden deze openstellingen verder uitgewerkt en aan het bestuur ter besluitvorming worden voorgelegd.

Inspraakreactie

In zijn inspraakreactie heeft dhr. Nijland zijn mening gegeven over de manier waarop WDO Delta omgaat met monitoring, handhaving en voorlichting omtrent gewasbeschermingsmiddelen. In het bovenstaande hebben wij beschreven hoe WDO Delta, tezamen met medeoverheden en belangenorganisaties, handelt en wat de ontwikkelingen in de toekomst zijn. Wij vinden dat WDO Delta hiermee voor wat betreft het gewasbeschermingsmiddelen dossier op evenwichtige wijze invulling geeft aan haar taak als waterkwaliteitsbeheerder.

Het dagelijks bestuur van het
Waterschap Drents Overijsselse Delta

de secretaris

de waarnemend dijkgraaf

ir. E. de Kruijk

P.A. Zoon

Bijlagen:

1. Inspraakreactie Meten=Weten
2. Rapport 'Uitgesproken'
3. Startnotitie zoals besproken in het bestuurlijk overleg gewasbeschermingsmiddelen